

Justitiedepartementet
Kriminalpolitiska enheten

ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.krim@regeringskansliet.se

Er referens/dnr:

Ju 2021/02425

2021-11-01

Remissvar

SOU 2021:49 Kommuner mot brott

Introduktion: hur företagen drabbas av brottslighet och brister i brottsstatistiken

Svenskt Näringsliv är den största intresseorganisationen för näringslivet i Sverige, med 49 medlemsorganisationer med omkring 60 000 medlemsföretag inom olika branscher som i sin tur har närmare två miljoner medarbetare inom Sverige.

Brottslighet är idag ett av de största samhällsproblemen enligt våra medlemsföretag. De lokala företagsklimatundersökningarna som genomfördes 2020 och 2021, med över 30 000 svarande företag vid varje tillfälle, visar att åtgärder för öka tryggheten och motverka brottslighet i kommunen är bland de absolut mest prioriterade frågorna för våra medlemsföretag.¹

Detta kanske inte är så konstigt mot en bakgrund där sex av tio företag uppger att de har drabbats av brott de senaste två åren. De direkta kostnaderna för brott mot företagen uppskattas överstiga 40 miljarder kronor per år, och om brottsförebyggande åtgärder och indirekta kostnader inkluderas är det inte orimligt att anta att de totala kostnaderna är närmare 100 miljarder per år. Samtidig är det mångfaldigt fler företag som antar att brottsligheten kommer att förvärras i framtiden snarare än förbättras.²

När det gäller just brott mot näringslivet finns två stora problem gällande statistiken. För det första särskiljer inte brottsstatistiken överlag huruvida offret för ett brott är en privatperson eller ett företag (eller annan juridisk entitet). Detta innebär att den officiella brottsstatistiken på flera områden gör det omöjligt att avläsa om just företag drabbats.

¹ <https://www.foretagsklimat.se/>

² https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/sakerhet-och-risk/brottslighetens-kostnader-2020_1143425.html

För det andra finns det en stor diskrepans mellan faktiskt brottslighet som begås och den officiella statistiken. Detta stora mörkertal orsakas av att många brottsoffer helt enkelt väljer att inte anmäla brott. Enligt studien Brottslighetens kostnader 2020 var det endast hälften av de svarande företagen som uppgav att de alltid anmälde brott.³

Lägesbild: en komplett lokal kartläggning kräver åtgärder både på nationell och lokal nivå

SOU 2021:49 föreslår att kommunerna skall ta fram en lägesbild, och sedan utifrån denna ta fram en åtgärdsplan.

Detta är en logisk ordning, på samma sätt som en doktor måste fastställa en komplett diagnos innan beslut kring den lämpliga behandlingen kan fattas.

Problemet när det gäller sammanställningen av lägesbilden i kommunen är att den riskerar att bli inkomplett och utelämna viktiga delar av problemet, vilket i sin tur riskerar att bidra till en inkomplett åtgärdsplan.

Tyvärr är den offentliga brottsstatistiken av begränsad nytta när det gäller just företagens brottsutsatthet eftersom den offentliga brottsstatistiken i många fall inte visar om just företag är drabbade av brott⁴, samt att det är ett stort mörkertal på grund av att många företag inte anmäler brotten som begås mot dem.

Om kommunen väljer att lita på den offentliga statistiken för sammanställningen av sin lägesbild riskerar den därför att få en meningslös bild av hur brottsläget faktiskt ser ut utifrån hur just de lokala företagen drabbas av brott. På grund av det ytterst begränsade värdet av den officiella statistiken krävs att kommunen själv samlar upp adekvat underlag för att säkerställa en komplett lägesbild, vilket i sin tur är en förutsättning för att sedan ta fram en effektiv åtgärdsplan.

Stiftelsen Tryggare Sverige har detta år genomfört en studie "Näringslivets roll i det lokala brottsförebyggande arbetet" där man frågat landets kommuner hur de arbetar med näringslivet i det brottsförebyggande arbetet. Resultaten från **enkäten visar tydligt att näringslivet inte är en given aktör i det lokala brottsförebyggande arbetet, och att samverkan med näringslivet i de flesta fall inte är reglerat i samverkansöverenskommelser eller åtgärds-/aktivitetsplaner.**⁵

Med andra ord är näringslivet idag inte inkluderade i kommunernas brottsförebyggande på ett sätt som är tillfredställande eller systematiserat. Även om SOU 2021:49 tar upp vikten av att inkludera näringslivet bör det förtydligas att det offentliga måste ha ett ansvar att på ett systematiskt sätt säkerställa en kartläggning av brottsligheten mot näringslivet i kommunerna som tar hänsyn till 1) brottsstatistik som inte visar huruvida företag är drabbade av brott, och 2) det stora mörkertalet gällande uteblivna brottsanmälningar.

Lösningen på detta problem har såväl en statlig som en lokal dimension. På lägre sikt bör Polisen säkerställa att det synliggörs i en brottsanmälan om ett företag är drabbat, och att

³ https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/sakerhet-och-risk/brottslighetens-kostnader-2020_1143425.html

⁴ Detta varierar beroende på brottskod, men i de flesta fallen är det inte möjligt att utläsa om ett företag är drabbat

⁵ Rapporten bifogas som bilaga tillsammans med detta remissvar

den offentliga statistiken synliggör detta (vilket också kräver BRÅ:s engagemang). Exakt hur den tekniska lösningen för detta skall ske avgör myndigheterna bäst själva, men Polisens införande av en särskild hedersmarkering i sina utredningssystem 2019 för att belysa hedersbrott, är ett exempel på att det finns olika potentiella lösningar.

För att komma åt mörkertalsproblematiken bör BRÅ också införa något som liknar den Nationella trygghetsundersökningen, fast för företag. En möjlighet skulle vara att BRÅ även göra detta på kommunal nivå på grund av den allvarliga databristen i dagsläget.

Dessa nationella ansträngningar för att säkerställa bättre statistiskt underlag för kommunerna kommer att ta tid att ge effekt, och behöver dessutom kompletteras av att systematiskt arbete på lokal nivå för att fånga upp hur företagen i kommunen faktiskt påverkas av brottsligheten. Här måste ansvaret ligga på kommunen att etablera kontakt med företagen och samla upp den relevanta informationen, för att etablera en komplett lägesbild. **Kommunens uppdrag att sammanställa en lägesbild av brottsligheten i kommunen måste därför inkludera ett explicit uppdrag att kartlägga hur näringslivet som helhet i kommunen drabbas av brott.**

Det är av yttersta vikt att denna lägesbild är representativ för hur näringslivet påverkas som helhet, och att den inte endast bygger på information från ett begränsat antal företag som kommunen råkar ha bättre kontakt med av olika skäl (som till exempel fastighetsägare eller företag som driver kollektivtrafiken). Därför måste kommunen utgå ifrån en lista av företagen verksamma i kommunen och antingen etablera kontakt med dem alla genom exempelvis enkäter, och/eller söka djupare kontakt med dem genom representativa urval utifrån geografi, storlek och sektor.

I detta sammanhang bör kommunen också tänka smart och effektivt. Det är självklart viktigt att de som arbetar med brottsrelaterade frågor på kommunen integrerar ett näringslivsperspektiv i sitt arbete och att dessa blir bättre på att etablera kontakter med näringslivet, men samtidigt bör de dra nytta av sina kollegor som arbetar med bredare näringslivsfrågor för att finna synergier. Det är sannolikt effektivare om kommunen i större utsträckning använder de anställda som redan arbetar mot näringslivet i vardagen för att fånga upp hur de drabbas av brott, snarare än att parallellt bygga upp nya kontaktkanaler exklusivt kring hur just näringslivet drabbas av brottslighet.

Åtgärdsplan

Förutsättningen för en effektiv åtgärdsplan är ett komplett dataunderlag. Förutsättningen för detta, är som nämnt ovan förbättringar både i hur statliga myndigheter (framför allt Polisen och BRÅ) måste skapa ett dataunderlag som är av nytta för kommunen i deras kartläggning av hur företag drabbas av brott, och hur kommunen själv systematiserar ett datainsamlingsarbete kring hur näringslivet drabbas av brott (något som är ännu viktigare med tanke på de allvarliga brister i den data som tillhandahålls av myndigheterna).

När det gäller själva åtgärderna är vårt perspektiv på Svenskt Näringsliv självklart fokuserat på företagets roll. Vi är övertygade att näringslivet har en stor roll att spela och i många fall ett starkt egenintresse att delta i brottsförebyggande och brottspreventiva åtgärder.

Kommunens ansvar att ta fram en åtgärdsplan **bör explicit inkludera åtgärder för att reducera brottsligheten mot det lokala näringslivet.**

Däremot vill vi belysa att deltagande i av kommunens ledda brottsförebyggande och brottspreventiva initiativ bör vara frivilliga för näringslivet, samt att om det förknippas med kostnader bör det offentliga i största möjliga utsträckning finansiera dessa åtaganden då det ytterst handlar om att åtgärda brister i det offentligas förmåga att säkra den allmänna tryggheten (vilket tydligt ingår i allmännyttan).

Samordningsansvar & samordningsfunktion

Det är viktigt att kommunen inom ramen för sitt samordningsansvar också får den explicita uppgiften att säkerställa att en kartläggning av hur just företagen i kommunen påverkas av brottslighet ingår som en central del av den lägesbild som kommunen skall ta fram.

Dessutom är det av central vikt att kommunen säkerställer att åtgärdsplanen tar hänsyn till hur just näringslivet påverkas av brottslighet i kommunen.

Företagen som bör ingå i kartläggningen av brottsituationen i kommunen lär inte vara identiska till företagen som är involverade i en åtgärdsplan. Det är sannolikt många färre företag som aktivt involveras i det senare, och då företag med tydliga nyckelfunktioner.

Uppföljning och utvärdering

Svenskt Näringsliv förespråkar att huruvida kommunen effektivt kartlagt **hur näringslivet drabbas av brottslighet i kommunen samt huruvida åtgärdsplanen tar hänsyn till det breda näringslivet** bör ingå som explicita kriterier för utvärderingen av kommunernas kartläggning samt deras åtgärdsplaner.

Stöd till kommunerna

Svenskt näringsliv ser positivt på att kommunerna ska ges möjligheten att via BRÅ söka resurser för brottsförebyggande arbete som de annars hade svårt att genomföra.

Här ser vi också att kommunen behöver ett mycket bättre stöd från Polisen/BRÅ vad gäller brottsstatistiskunderlag. Brottsstatistik från myndigheterna som identifierar huruvida brottsdrabbade är företag skulle spela en stor roll i att möjliggöra en sammanställning av statistik kring hur specifikt företag är brottsdrabbade (något om inte går att utläsa från brottsstatistiken idag).

Vi antar också att kommunerna borde kunna söka stöd för att finansiera brottspreventiva åtgärder inom den privata sektorn där det finns ett tydligt intresse för allmännyttan i detta.

BRÅ borde bidra med att ta fram best-practice kring lokal kartläggning av hur näringslivet drabbas av brott. Det är orimligt att landets alla kommuner skall behöva uppfinna hjulet själva. Med tanke på att kommunernas arbete idag präglas av enorma brister vad gäller ett

systematiserat arbete hur just näringslivet drabbas av brott, finns ett tydligt behov av stöd på området.

Karl Lallerstedt, ansvarig för säkerhetspolicyfrågor vid Svenskt Näringsliv

Göran Grén, avdelningschef för företagsjuridik vid Svenskt Näringsliv